

Warszawa, dnia 19 czerwca 2015 r.

**Stanowisko Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych
dotyczące terminu wygaśnięcia obowiązku uiszczania składki członkowskiej aplikanta
po upływie roku od daty zakończenia aplikacji radcowskiej
wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej**

1. Przedstawione pytanie

Niniejsze stanowisko zostało sporządzone w związku z prośbą o odpowiedź na postawione pytanie o określenie daty, w której wygasa obowiązek uiszczania składki członkowskiej aplikanta skreślanego z listy aplikantów po upływie roku od daty zakończenia aplikacji radcowskiej, wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej.

Jest to zatem pytanie o wpływ, jaki na istnienie obowiązku uiszczania składki członkowskiej wywołało dodanie punktu 4) w art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 10, poz. 65 ze zm.), dalej: urp. Pkt 4) dodany został w związku z nowelizacją na mocy art. 3 pkt 15 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz. U. z 2013 r. poz. 829), dalej ustawa deregulacyjna, która weszła w życie 23 sierpnia 2013 r., w wyniku której w art. 37 ust. 1 urp dodano nową przesłankę stanowiącą podstawę skreślenia aplikanta radcowskiego z listy aplikantów radcowskich, tj. upływ roku od daty zakończenia aplikacji radcowskiej, wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej (pkt 4).¹

2. Relewantne przepisy

- Art. 37 ust. 1 pkt 4) i ust. 3 w zw. z art. 31 ust. 1, 2 i 3 urp.
- § 5 ust. 2 uchwały Nr 7/VIII/2010 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie wysokości składki członkowskiej i składki ubezpieczeniowej, zasad ich uiszczania i podziału oraz funduszy celowych Krajowej Rady Radców Prawnych

3. Analiza istniejącej regulacji

Na wstępie rozważań należy zwrócić uwagę na dwie okoliczności.

Po pierwsze należy zaznaczyć, iż podany w pytaniu przykład sytuacji skreślenia aplikanta z listy uchwałą podjętą np. w miesiącu maju nie powinien w ogóle mieć miejsca.

¹ Należy zauważyć, że w literaturze przedmiotu podnosi się, iż przepis art. 37 ust. 1 urp, w brzmieniu nadanym mu ustawą deregulacyjną, sformułowany jest wadliwie pod względem redakcyjnym, co stwarza istotne wątpliwości praktyczne – por. A. Bereza, *Postępowanie w sprawie wpisu na listę aplikantów oraz status aplikanta radcowskiego*, Radca Prawny 2013, Nr 143, Dodatek naukowy, s. 2D-7D.

Zgodnie z art. 37 ust. 3 urp., do skreślenia aplikanta radcowskiego z listy aplikantów radcowskich z przyczyn wskazanych m.in. w ust. 1 pkt 4) tegoż artykułu (czyli upływ roku od daty zakończenia aplikacji radcowskiej, wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej) stosuje się odpowiednio przepisy art. 31 ust. 1 ustawy.

Zatem do skreślenia aplikanta z listy stosuje się odpowiednio przepis, zgodnie z którym „uchwała rady okręgowej izby radców prawnych w sprawie wpisu na listę radców prawnych powinna być podjęta w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku”. Odesłanie to, zwłaszcza w kontekście rozbieżności co do interpretacji pojęcia „odpowiedniego” stosowania, może budzić wątpliwości. Należy jednak uznać, iż w tym wypadku „odpowiednie” stosowanie oznacza, iż uchwała w sprawie skreślenia z listy aplikantów radcowskich ze względu na zaistnienie przesłanki określonej w art. 37 ust. 1 pkt 4) urp. powinna być podjęta w terminie 30 dni od dnia, w którym upłynął rok od daty wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej, a więc co do zasady w miesiącu styczniu.

Po drugie wymaga podkreślenie fakt, iż w sprawie statusu aplikanta radcowskiego, który ukończył aplikację przed dniem wejścia w życie ustawy deregulacyjnej, wydane zostało Stanowisko Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 kwietnia 2014r. W stanowisku tym wskazano, iż uchwałę o skreśleniu z listy aplikantów wydaną na podstawie art. 37 ust. 1 pkt 4) urp, a której adresatem był aplikant, który ukończył aplikację przed dniem wejścia w życie ustawy deregulacyjnej (tj. przed dniem 23 sierpnia 2013 r.) należy uznać za decyzję konstytucyjną, chociaż w tym przypadku (jak w większości decyzji administracyjnych) mamy do czynienia z elementami mieszanymi deklaratoryjno-konstytucyjnymi.² Co istotne dla dalszych rozważań, w ocenie opiniującego, uchwała o skreśleniu z listy aplikantów aplikanta, który ukończył aplikację po dniu wejścia w życie ustawy deregulacyjnej, ma charakter czysto deklaratoryjny.

Uchwała o skreśleniu z listy aplikantów w wypadku upływu roku od daty zakończenia aplikacji radcowskiej, wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej ma charakter deklaratoryjny, potwierdza bowiem istniejący stan prawny (prawa i obowiązki adresata), a nie kreuje tego stanu, gdyż wynika on bezpośrednio z ustawy. Uchwała taka wywołuje skutek *ex tunc* (z dniem, w którym nastąpił upływ roku od daty zakończenia aplikacji radcowskiej, wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej). Jeżeli bowiem przepis prawa określa w sposób bezwzględny przesłanki skreślenia oraz chwilę, z którą skreślenie winno wywołać skutek (w rozpatrywanym przypadku 31 grudnia danego roku) oraz nie pozostawia organowi żadnego marginesu uznania, to w ocenie opiniującego nie można uchwałę o skreśleniu nadać innego charakteru, jak tylko deklaratoryjny. Uchwała o skreśleniu ma charakter związany, a jednocześnie deklaratoryjny, potwierdzający, stanowiąc podstawę dokonania materialno-technicznych czynności skreślenia z listy.

Decyzje deklaratoryjne potwierdzają jedynie skutki prawne, które wynikają wprost z ustawy. Akt taki jedynie podciąga stan faktyczny pod normy prawne w sposób wiążący oraz deklaruje i ustala w sposób wiążący, że w danej sytuacji wynikają z ustawy określone konsekwencje. Obowiązuje on zatem *ex tunc* (od wtedy).

² Cz. Martysz [w:] G. Łaszczyca, Cz. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*. Tom II, Lex 2007, s.21; Tak też *per analogiam* wyrok NSA z dnia 24 lutego 2010 r., I OSK 1107/09, publ. www.nsa.gov.pl.

Kwestię składek członkowskich aplikantów radcowskich reguluje uchwała Nr 7/VIII/2010 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie wysokości składki członkowskiej i składki ubezpieczeniowej, zasad ich uiszczania i podziału oraz funduszy celowych Krajowej Rady Radców Prawnych (dalej jako: uchwała w sprawie składki). Zgodnie z § 5 ust. 2 powołanej uchwały *Obowiązek uiszczania składki członkowskiej wygasa ostatniego dnia miesiąca, w którym ustała przynależność do samorządu zawodowego radców prawnych albo nastąpiło zdarzenie, które zgodnie z przepisami odrębnymi lub na mocy niniejszej uchwały powoduje zwolnienie z obowiązku uiszczania składki*. Pomijając sytuacje szczególne, takie jak możliwość zwolnienia z obowiązku uiszczania składek członkowskich aplikanta radcowskiego przebywającego na urlopie wychowawczym, należy stwierdzić, że co do zasady aplikant radcowski winien uiszczać składki członkowskie dopóty, dopóki trwa jego przynależność do samorządu radcowskiego.

Powyższe wskazuje, że składki członkowskie aplikanci uiszczać winni do ostatniego dnia miesiąca, w którym ustała ich przynależność do samorządu. Kluczowa zatem jest odpowiedź na pytanie, w jakiej dacie ustaje przynależność aplikanta do samorządu zawodowego radców prawnych. Możliwe są tu następujące daty:

- dzień, z którym upływa rok od daty wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej (31 grudnia danego roku), będzie to zarazem data wskazana w uchwale o skreśleniu;
- dzień podjęcia uchwały o skreśleniu;
- dzień doręczenia uchwały o skreśleniu;
- dzień, w którym uchwała o skreśleniu stała się ostateczna.

W ocenie opiniującego przynależność do samorządu radców prawnych ustaje z upływem roku od daty wskazanej w zaświadczeniu o ukończeniu aplikacji radcowskiej, i z tym też dniem ustaje obowiązek uiszczania składek. Wynika to z przyjmowanego deklaratoryjnego charakteru decyzji o skreśleniu. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, że decyzja o której mowa w art. 37 ust. 1 pkt 4 ustawy o radcach prawnych ma charakter decyzji związanej, co obliguje organ do wszczęcia przewidzianego w tym przepisie postępowania. Odmierna interpretacja prowadziłaby do nieakceptowalnego wniosku, iż rada okręgowej izby radców prawnych może dowolnie określać i różnicować wobec wybranych osób okresy przynależności do samorządu i obowiązku uiszczania składek, przy czym nieznanymi byłyby kryteria takich rozstrzygnięć.

Podkreślenia wymaga, że o ile składka członkowska jest należnością o charakterze cywilnoprawnym, to jednak warunkująca obowiązek jej uiszczania przynależność do samorządu radcowskiego wynika z decyzji administracyjnej i co do zasady ustaje również wskutek stosownej decyzji administracyjnej w tym przedmiocie.

Analizując przedmiotowe kwestie należy mieć na względzie, że dodanie pkt 4 w art. 37 ust. 1 urp pozostaje w funkcjonalnym związku z dokonaną – na mocy art. 3 pkt 8 lit. b ustawy deregulacyjnej – nowelizacją ust. 2 art. 35¹ urp, w wyniku której przez okres roku od daty zakończenia aplikacji wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej aplikant radcowski może zastępować radcę prawnego w zakresie, o którym mowa w ust. 1 tego przepisu. Wskazanie na spójność założeń, które przyświecały ustawodawcy, prowadzi do wniosku, że upływ roku od daty wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej definitywnie kończy przynależność aplikanta do samorządu, powoduje też utratę statusu aplikanta i jakichkolwiek związanych z tym uprawnień, ale i obowiązków.

4. Wnioski

Wskazane powyżej argumenty pozwalają wyprowadzić wniosek, iż obowiązek uiszczenia składek ustaje z upływem roku od daty zakończenia aplikacji radcowskiej, wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej.

Z powyższych względów, Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji KRRP rekomenduje podejmowanie przez rady okręgowych izb radców prawnych uchwał w przedmiocie skreślenia z listy aplikantów radcowskich w oparciu o art. 37 ust. 1 pkt 4 ustawy o radcach prawnych na posiedzeniach w styczniu danego roku, które to uchwały wchodzić będą w życie z dniem podjęcia, ale z mocą od dnia odpowiadającego dacie, w której upływa rok od daty wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej otrzymanym przez adresata decyzji (czyli 31 grudnia poprzedniego roku).

Powyższe spowoduje, że nawet w sytuacji faktycznego naliczania składek członkowskich aż do momentu podjęcia stosownej uchwały przez radę, wobec tego iż skreślenie nastąpi z mocą wsteczną, należne składki aplikant zobligowany uiścić będzie wyłącznie do ostatniego dnia miesiąca, w którym zgodnie z treścią uchwały doszło do skreślenia z listy aplikantów radcowskich. Składki uiszczone za okres następujący po dacie, w której upływa rok od daty wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji radcowskiej, powinny być traktowane jako składki nienależne i podlegają zwrotowi.